

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Corpus Doctrinae Christianae

Melanchthon, Philipp

Lipsiae, 1572

VD16 M 2890

De Poenitentia.

urn:nbn:de:hbz:466:1-36094

rum, nequaquam concedenda est, quia scriptum est: Iustus sua fide viuet.

PRAETEREA de Operibus illud sciendum est, sicut propter aliquorum peccata plebuntur alij, ita & paucorum peccata impetrat multa bona alijs. Vtriusq; sententia multa sunt testimonia in scripturis & exempla, vt Jerem. 49. Ecce quibus non erant dedit, vt biberent calicem, bibentes bibent. De beneficijs patris de priuatis inquit Iesaias 33. Qui ambulat in iusticia, & loquitur veritatem, qui proiecit auariciam & iniurias, & excutit manus suas in omni munere: Qui obturat aures suas ne audiat sanguinem, & claudit oculos suos ne videat malum, ille in excelsis habitabit, montes saxorum sublimitas eius, panis ei dabitur, aqua eius non ebriet. Regem in decore suo videbunt oculi eius, & prolatis fines terrarum inter cetera praemia promittit publicum statum tranquillitatem, est commune beneficium ad multos pertinens. Sunt & exempla propter peccatum Dauidis plebebatur populus: Propter paucorum voluit Deus parcere Sodomis, Propter Naaman benefecit Syria. sciamus ergo poenas & praemia late patere, vt ad bene operandum citemur.

Sed tamen in talibus locis haec duo meminerit tenet: Primum quod hi loci non pertineant ad Iustificacionem, hoc in iustis non profunt aliena opera sanctorum ad iustificacionem, iustis impetrant multa communia bona, quia sumus membra eius corporis. Alterum est, quod non est nostrum applicare alijs merita, quia haec esset fiducia quaedam nostri operis. Sed Deus non permittit, quae praemia communia vel peculiaria nobis dantur sit. Oratio autem applicatur pro alijs, quia nititur non dignitate propria, sed gratuita Christi promissione. Ex his facile iudicatur quid sit de applicatione sentiendum. Quod enim ad iustificacionem attinet, nulla est applicatio sine fide propria. Fides autem inchoatis vititur, verbo & Sacramentis, quae testantur ad nos pertinere beneficium Christi, nec pendet hoc beneficium ex dignitate alieni operis humani. Haec satis sit de Missa verecunde dixisse.

DE POENITENTIA.

CUm Christo narraissent quidam crudele facinus Pilati, qui Galilaeos interfecerat, & ceteros coegerat in sacrificijs sanctorum sanguinem bibere, Respondens Christus, non accusat natiuitatem Pilatum, sed potius suos auditores commonefacit, se testis ipsos quoq; reos esse, eosq; ad poenitentiam hortatur, inquit: Si poenitentiam egeritis, omnes similiter peribitis. Ita sciamus, quod mandati calamitates nobis omnibus esse conciones poenitentiae.

MANENT in hac vita etiam in sanctis multa peccata, quae si fida poenitentia agnoscenda & deploranda sunt. Deinde si quis

obtent lapsus contra conscientiam, & sunt extra gratiam Dei, nisi in hac vita conuerantur ad Deum, ruent in aeternas poenas, & aeterni holles Dei. Ideo praeipua vox Dei est in Ecclesia: Agnoscite peccata vestra, & credite Euangelio, ut aliqui liberentur ab aeterno poena. Hac fuit prima conuictio in paradiso, cum Deus obiurgat priores parentes post lapsum, & addit absolutionem edita arcana promissione de venturo liberatore. Ita postea semper in Ecclesia Patres, Prophetae, Christus, Apostoli, & omnes fideles ministri vocis diuinæ, hac duo genera doctrinae complexi sunt, declarauerunt iram Dei aduersus peccatum, ostenderunt genus humanum tot ingentibus calamitatibus subiectum esse propter peccatum, & venturas aeternas poenas omnibus qui non conuerterentur ad Deum. Deinde & remissionem proposuerunt conterritis, & fide amplectentibus filium Dei, & inuocantibus obedientiam iuxta verbum Dei.

Utrum igitur nos ipsi excitemus ad poenitentiam, discamus integram doctrinam de hoc articulo, & eam assidue meditemur. Colligamus omnia testimonia irae Dei aduersus peccatum, priuatas & publicas calamitates omnium temporum, comminationem aeternarum poenarum, denique & mortem filii Dei. Nam haec est omnium maxime illustre testimonium irae Dei aduersus peccatum. Non existimemus eam otiosum spectaculum esse. Necessesse est seriam, ingentem & inenarrabilem esse iram Dei aduersus peccata, cum non potuerit placari, nisi filius intercessisset, & factus esset victima pro nobis. Hoc testimonium, si vere intelligeret genus humanum, subito terrore omnes extinguerentur, & tamen interim multas profana securitate haec omnia testimonia contemnit.

Si nos excutiamus hanc securitatem, & his terribilibus operibus Dei moueamur, & rursus magnitudinem misericordiae consideremus, quod Deus noluit totum genus humanum perire, quod patefecit nobis, ut agnoscat & inuocetur, quod dedit Filium pro nobis, ut sit Emanuel, id est, nobiscum Deus, & inter nos, Adiutor noster, & Saluator noster, quod dedit promissionem gratiae & vitae aeternae, quod donat Spiritum sanctum gubernatorem poenitentibus. Haec omnia considerantes, duriciem nostram agnoscere & deplorare debemus, ac poenite, ut Deus nos ad se conuertat, qui certo promisit, se daturum Spiritum sanctum poenitentibus, & mandat ut credamus nos recipi propter suam, ut infra dicemus.

Hae c. praefatus sum, ut ad assidue huius articuli cogitationem nos ipsos excitemus. Nunc de nomine dicam. Noli rixari de vocabulo. Voco Poenitentiam, ut in Ecclesia loquimur, conuersionem ad Deum, & huius conuersionis partes seu diversos motus docendi causa discerno. Dico partes esse, Conuersionem & Fidem. Has necessario sequi debet noua obedientia, quam si quis vult nominare tertiam partem, non repugno. Non moueamus

n ueamus

ueamus rixas de verbis, sed vigilantes simus in tuendis rebus, quæ sunt Ecclesiæ necessariæ, & refutandis erroribus, qui veræ doctrinæ caliginem inducunt. **S E D** ante explicationem partium breviter refutandi sunt duo errores fanaticorum hominum, qui finxerunt renatos non posse labi, & quamuis labuntur contra conscientiam, tamen iustos esse. Hæc amentia damnanda est, & opponenda exempla de-
 cta scripturæ Prophetiæ & Apostolicæ, vñ Saul & David placuerunt Deo, fuerunt iusti, & donati Spiritu sancto, tamen postea lapsi sunt, ita vt alter prorsus perierit, alter rursus ad Deum conuersus sit. Multi multa sunt. Matth. 12. Cum immundus spiritus egressus fuerit ab imine, vadit per loca deserta, & inquit: Reuertar, & inueniet domum otiosam, & sicut posteriora hominis peiora prioribus. **S I** autem est concio tristissima 2. Pet. 2. Qui cum effugissent iniquitates mundi per agnitionem Domini, rursus intricantur, his sunt posteriora deteriora prioribus. Et 1. Cor. 10. Qui videtur stare, vitæ cadat. Et Apoc. 2. Memor esto vnde lapsus sis, & poenitentiam agere, & facito priora opera. **H A E C** & similia dicta de reuocato stantur posse eos labi, & lapsos contra conscientiam non placere Deo, nisi rursus conuertantur. Quare non ita blandiamur nobis ipsi, vt curi imbecillitatem nostram non regamus, & lapsus negligamus. Sed simus vigilantes & intenti, repugnemus nostræ infirmitati, & accutissima cura caueamus insidias Diaboli, sicut Petrus monet: Aduersarius vester Diabolus, tanquam leo rugiens circumit, querens quem deuoret, cui resistite fortes in fide. **E C O N T R A** non confirmamus desperationem, quæ odium aduersus Deum gignit. Sicut Nouatianus & *Katharoi* fecerunt, qui negarunt lapsos post baptismum iterum conuerti qui remissionem peccatorum. Ac mirum est hunc errorem & viciatum errorem vetustissimis temporibus, in illo Ecclesiæ flore, iustitate grassatum esse. **N A R R A T** Epiphanius, Alexandria cum Petrus Episcopus, quem postea tyrannus Maximinus interfecit, passus fuisse quendam Meletium, qui quamlibet reclamante Petro, non sit hoc delirium, negandam esse veniam lapsis: & addit, tanta admiratione hanc hypocrisin fuisse, vt magna pars populi in Aegypto & Syria hunc Meletium secuta sit, contempta Petri sententia. Memorabile, quod narrat Petrus in defensione veritatis citat scripturas & exempla superioris temporis, tradita ab Apostolorum discipulis. Extat adhuc exemplum in Iohannis Apostoli libris apud Eusebiū lib. 3. pag. 60. de adolescente lapso, quem Iohannes reuocat ex sodalitate latronum. Porro satis apparet, delirium Carthorū ortum esse ex incertitia doctrinæ de Iusticia fidei. Nam postquam finxerunt hypocritæ, homines propria dignitate iustos esse, peccato esse, affinxerunt, amissa hac puritate, non super esse spem salutis.

OPPONAMVS autem ex scripturis testimonia : Daud, Ma-
 petrus, post lapsus horrendos iterum consecuti sunt remissione
 peccatorum. Lapsa fuit & Galatarum Ecclesia, & à Paulo reuocatur
 penitentiam. Item Paulus ipse Corinthium incestum iubet recipi
 penitentiam, 2. Cor. 2.

ADDA MV S & dicta scripturæ.

1. Vivo ego, dicit Dominus, nolo mortem peccatoris, sed ut
 conuertatur, & viuat. Et sunt similes aliæ conciones apud Prophetas,
 & Ecclesia. 1. Hæc autem Ezechielis eo est memorabilior, quod iusiuran-
 tum addit: Vivo ego, ut conscientia eo magis erigantur, cum audi-
 unt non solum promissionem, sed etiam confirmatam iureiurando.
 Hanc igitur consolationem infigamus animis, & cogitemus quanta vis
 sit amoris diuini erga nos, quam ardenter desideret nostram salutem,
 sicut vere dicitur in Tobia : Nô delectaris Deus perditione nostri. Et
 hæc cogitatione nos ad penitentiam & veram inuocationem excite-
 mus.

Nunc valet hoc loco cauillatio, quod vetus Testamentum
 habuerit beneficium de conuertendis lapsis, in nouo dissimile esse.
 Nam concio Ezechielis ad vniuersam Ecclesiam omnium temporum per-
 tinet, & eadem semper est Ecclesia omnium temporum, & idem Euan-
 gelium.

Sed sumamus probationes ex nouo Testamento. Chri-
 stus inquit Matth. 18. Si peccauit in te frater tuus, corripe eum, si au-
 derit te, lucratus es fratrem. Cum dicat lucraberis fratrem, clare pro-
 nuntiat se de his loqui, quibus illa emendatio prodest. Et quod de fra-
 tribus loquatur, hoc est, lapsis post iustificationem, id quoque testatur,
 quod tunc demum vult eijci eum ex Ecclesia, cum non auscultat. Lo-
 quitur ergo de his, qui antea fuerunt in Ecclesia. Et deinde cum Pe-
 trus interrogat, Quoties dimittam? Christus respondet: Septuagies
 septies. Ergo lapsi post iustificationem possunt veniam consequi.

Nam cum iubet Ecclesiam remittere, vult & ipse remittere petenti &
 credenti. Ideo supra dixit, Lucraberis fratrem. Scio disputa-
 tum à quibusdam, vtrum hic locus de reconciliatione fraterna, an ve-
 re de ministerio publico, quod remissionem diuinam annuntiat, lo-
 quatur. Sed valet argumentum aduersus Nouatianos, etiamsi textus
 tantum ad fratrem reconciliationem accommodetur. Dicit enim:
 Lucraberis fratrem. Quicquid solueritis super terram, erit & solu-
 tum in caelis. Caterum & hæc ipsa verba testantur, hunc locum de
 ministerio concionari. Voluit enim Christus instituire Ecclesie di-
 sciplinam, & labentium correctionem, & aiunt hunc morem fuisse
 veteris synagoga institutum.

VOLVIT item Christus discernere correctionem Ecclesie propriam à politica, vult præcedere ad-
 monitionem, ut primum saluti hominis consolatur. Politia est ira-
 cundior, properat ad pœnam, nec prius de salute hominis deliberat.
 Deinde constituit Christus pœnæ modum, vult eijci contumaciam

extra Ecclesiam, nec addit politicas pœnas, sed has relinquit magistratibus. **S E D** redeo ad testimonia. Ad Gal. 6. dicitur: Si preoccupatus fuerit homo aliquo peccato, vos qui spirituales estis, corrigite eum spiritu lenitatis. Hic præcipit reuocari lapsos ad poenitentiam. Apocal. 2. Memor esto vnde lapsus sis, & poenitentiam age, & facito priora opera. Lucæ 15. Gaudium est Angelis super uno peccatore poenitentiam agente. Et in ea concione loquitur Christus de poenitentia filij periti, id est, de talibus, qui antea fuerunt in

S E D Nouatiani duos locos ex Epistola & Hebræos obicit Heb. 6. Impossibile est eos, qui semel illuminati sunt, recedere a poenitentiam, &c. Quamlibet durus videtur hic locus, tamen conscientia communita est veris testimonijs supra citatis, non potest loco perturbari. Sed postquam ex superioribus testimonijs constat, lapsis non negandam esse veniam, facile potest iudicari, posse hic retineri τὸ ἄριστον, sed addendam esse commodam mitigationem. Alij aliter mitigant hunc locum, vt sit in obscuris & ambiguis, Græce non sonat vsq; adeo incommode. At enim: Non est possibile renouari eos qui Christum crucifigunt, & ludibrio habent. Hoc simplicissime intelligo in hanc sententiam: Tales non possunt renouari, qui non auscultant amplius Euangelio, sed contemnant illa initia pietatis, de quibus dixit, retinere studet, scilicet, Baptismi & poenitentia doctrinam. Hæc est, vt mihi quidem videtur, sententia eius loci sententia, & nihil habet incommodi, tantisper non possunt renouari, dum non auscultant Euangelio, sed crucifigunt Christum, & ludibrio habent.

F A T E N D U M est etiam esse aliquod irremissibile peccatum, quia id expresse affirmat Christus. Ad id non videtur & hic locus Epistolæ ad Hebræos. Sed hic aliqui obijciunt, fieri incertam remissionem, si aliquod irremissibile delictum sit. Semper enim angitur animus, disputans se foras habere tale peccatum, & exercuit hæc quæstio multos, sed pijs plana & facilis est solutio.

E S T aliquod irremissibile, sed quod sit, tantum à posteriori iudicandum est, id est, illis tribuendum est, qui ad errorem perseverant in suis furoribus aduersus Deum, in Epicureo contentamento, aut odio Pharisæico, aut desperatione, vt Neroni, Pharaoni, Sauli Iudæ, & similibus, nec aliter nisi hoc modo de peccato irremissibili posteriore iudicandum est. Quia nos in nostris cordibus accepimus illud iudiciū pæfactum est, debemus semper retinere hæc tria: remissionem gratiæ, Mandatum quod iubet credere filio, & mandatum soluendi Ecclesiæ traditum: Quicquid solueris super terram, &c. Promissio his verbis dulcissimis, illustrata est à Paulo: Gratia operatur supra delictum. Summa blasphemia est, Christum infra peccatum abijcere, & diminuere eius meritum. Deinde mandatum

& immutabile, ac longe supra legem est, credere Christo. Et
 sunt vniuersalia, promissio & mandatum, vt dicitur: Venite ad
 omnes. In hanc vniuersalem se quisq; includat. **P**ost
 in primum primum est animus, & scit mandatum Dei esse, vt creda
 nobis omnia peccata remitti, deinde discat, non esse de peccato
 remissibili iudicandum, nisi à posteriore, videlicet postquam iudi
 cum Dei declaratum est. Pharao, Iudas, habuerunt tale peccatum,
 quia res ostendit eos non rediisse ad Deum. Ideo satis commode dixit
 Augustinus, Blasphemiam esse finalem impoenitentiam, seu despera
 tionem, quia hæc peccata extreme pugnant cum Gratia. Nam cætera
 peccata cum ad gratiam confugimus, remittuntur. Contemptus vero
 Epicureus, aut desperatio, repudiat Gratiã. Ideo sic interpretatur
 dictum Christi, Qui dixerit verbum contra Spiritum sanctum, id est,
 qui verbum prædicatum & confirmatum, testimonijs Spiritus, perti
 naciter ad extremum repudiat, is habet irremissibile peccatum. Hæc
 sententia Augustini satis commoda est. **N**on enim omnis la
 psus post agnam veritatem iudicari debet peccatū irremissibile, sic
 Nouatiani contenderunt. Supra enim recitauimus exempla & te
 stimonia, quæ docent tales lapsus condonari posse, nec omnis perfe
 ctio Euangelij iudicari debet peccatum irremissibile, quia Manaf
 es, Nabuchodonosor, Paulus, Iustinus, Augustinus, deniq; innume
 rables persecutores sanati sunt, sicut & Petrus dicit: Quem vos cru
 cifiuistis. Sed quorundam singularis est furor, qui veritatem agnouerunt,
 & admoniti ac conuicti contra conscientiam, sine fide tamen
 faciunt veras sententias, & exercent aut confirmant scitiam. De
 talibus dicitur Rom. ii. Reliqui indurati sunt, dedit eis spiritum exa
 cerbatum, oculos ne videant, & aures, vt non audiant. Hoc dicto &
 similibus describuntur perseverantes in Euangelij persecutione, qui
 caritate puniuntur, postquam sæpe admoniti non redeunt ad Deum.
 Talis fuit furor Anabaptistarum Monasterij. **Q**uare talibus
 dictis & exemplis admoniti, caueamus, ne pertinaciter propugnemus
 errores. Labi & errare commune est omnibus hominibus, sed perti
 nacia quæ gignit sophisticos prætextus sine fine peccatum maius &
 multiplex est, ex quo non multi eluctantur. Ideo & Paulus inquit:
 Hæreticum hominem post vnam atq; alteram admonitionem vitabis,
 quia proprio iudicio damnatus est, id est, sua pertinacia declarat, se
 impunitum esse laqueis Diaboli. **C**æterum nobis semper
 in conspectu sit hæc doctrina, debere nos obtemperare mandato &
 promissioni Euangelij. Aeternum & immutabile mandatum est, quod
 præcipit agere poenitentiam, item, audire filium, & credere nos pro
 pter filium Dei recipi. Tenendum est & Pauli dictum: Gratia exube
 rat supra peccatum.

Iuxta hæc mandata iudicare nos debemus, & eis obtemperare, quod cum facimus, certum est nos non habere peccatum remissibile.

CITATVR & altera sententia ex Epistola ad Hebræos: Voluntarie peccantibus post acceptam noticiam veritatis iam non relinquitur pro peccatis hostia, sed terribilis expressio iudicij. Sed dextre volumus iudicare, hic locus non negat lapsos posse resurgere, sed facit immediatam collationem beneficij Christi herinarum, in hanc sententiam. Hæc duo extrema sunt, & immutabilia. Retinens beneficium Christi saluatur, non retinens ruit in eternum. Hic non negat lapsos posse ad beneficium Christi redire, sed exigit alias hostias, & noua Sacrificia. In lege erant crebræ expiationes immundiciarum, & Pharisei docebant eas mereri remissionem peccatorum. Ita postea in Ecclesia multi sinxerunt satisfactiones & hostias, nec solum falsi cultus excogitati sunt, sed etiam peruersa de expiatione per talia sacrificia, aluit securitatem, & indigentiam. Has Pharisaicas imaginationes grauisime taxat epistola ad Hebræos: Vult certe retineri beneficium Christi, sicut postea dicit: Non vult conculcari sanguinem Christi, nec contumelia affici Spiritus gratiæ. Hæc grauisimæ adhortationes iubent cauere, ne amittant beneficium Christi, Neq; tamen interim vetant, lapsos ad Christum redire. Hæc est simplex & germana sententia.

DE CONTRITIONE.

ET si nulla Creatura magnitudinem iræ Dei aduersus peccatum satis intelligere potest, ac ne possit quidem sensum iræ Dei sentire, sicut dicitur Deut. 4. Deus ignis consumens est: tamen videtur Deus in Ecclesia sua aliquo modo agnosci iram suam aduersus peccatum, non vult contemni peccatum, non vult corda esse ferrea & sine dolore, vt Ephes. 4. de impijs dicitur. Ideo semper in Ecclesia hoc fuit exordium concionum: Agite poenitentiam. Sic Christus exorsus est, & ante ipsum Baptista. Sic Paulus inquit: Reuelatur ira Dei de cælo super omnes. Sic Prophetæ exorsi sunt, Iesa. 1. Vagabundus peccatrici. Imo in Paradiso hæc post lapsum prima concio fuit, reprobans peccatum, & declarans iram Dei.

DEINDE omnes calamitates generis humani, mors, morbi, inopia, fames, cædes, bella, excidia, & clades multiplices, sunt reuera conciones de ira Dei aduersus peccatum, vt Psalm. 38. Propter iniquitatem corripis hominem.

POSTREMO testimonium omnium maximum iræ Dei, quod filium oportuerit fieri victimam. Hanc iram certe vult Deus quo modo à nobis agnosci, & non moueri ipsius iudicio & indignatione. Necesse est igitur in nobis existere aliquam contritionem, vt